

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Hobergenstraat 11,
Albergen, gemeente
Tubbergen (OV).**

**LAAGLAND
ARCHEOLOGIE**

november 2021

Versie 2 (definitief)

In opdracht van:

Ad Fontem Ruimtelijk Advies

Laagland Archeologie Rapport 707

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Hobergenstraat 11 te Albergen, gemeente Tubbergen (OV)

Auteur: Erwin Brouwer
Stef Asbreuk

In opdracht van: Ad Fontem Ruimtelijk Advies

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: definitief

Controle: Nick Hendriks

Autorisatie: E.W. Brouwer

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F-G
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie BV, Almelo, november 2021

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in juli 2021 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Hobergenstraat 11 te Albergen. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure rondom de sloop van de huidige bebouwing ten gunste van nieuwbouw.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen SIKB KNA 4002 en 4003. Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Centraal staat daarbij de vraag of en zo ja welke archeologische resten (complextypen, datering, diepteligging en gaafheid) in het plangebied kunnen worden verwacht. Hiertoe zijn landschappelijke, archeologische en historische bronnen geraadpleegd.

Het plangebied ligt op een stuwwal, ten oosten van deze stuwwal zijn droogdalen aanwezig. Bodemkundig is het gebied ongekarteerd, maar op basis van oude kaarten is het waarschijnlijk dat zich binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden bevinden. Het plangebied ligt ten westen van een AMK-terrein van het voormalige St. Antoniusklooster dat tot ca. 1725 bestaan heeft, voordat het werd afgebroken. Op basis van een reconstructie van het kloosterterrein en omliggende gebied zijn in het plangebied resten van laatmiddeleeuwse grachten te verwachten. Zuidelijk van het plangebied heeft mogelijk een kapelletje gestaan. De verwachting voor resten daterend uit de Late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd is, in verband met het klooster, hoog. Op basis van de ligging van het plangebied op de stuwwal en bekende archeologische resten nabij het plangebied is de kans op archeologische resten uit de periode Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen ook hoog. Het is echter wel mogelijk dat de bodem door latere ingrepen dusdanig is verstoord dat deze sporen verdwenen zijn.

Het uitgevoerde verkennende booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zonodig aan te vullen. Daarnaast is een verkennend booronderzoek ook handig om vast te stellen of en in hoeverre de bodem verstoord is. Hiertoe zijn verspreid over het toegankelijke deel van het plangebied verkennende boringen gezet. In dit stadium is verkennend booronderzoek de meest efficiënte onderzoekswijze om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Tijdens het booronderzoek is een verstoord (opgebracht) pakket van circa 1 m dik geconstateerd. Daaronder liggen gestuwde kleiafzettingen. Intact dekzand, een plaggendek en kenmerkende bodemlagen die kunnen worden geassocieerd met een gracht zijn niet aangetroffen. De kans dat het plangebied daarmee nog archeologische resten bevat is laag. Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven. De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Tubbergen, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer O. Satijn.

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding onderzoek	5
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	5
1.3 Administratieve gegevens	6
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	8
1.5 Gemeentelijk beleid	8
1.6 Onderzoeksdoel	8
2 Inventarisatie	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	10
2.3 Archeologie	12
2.3.1 Bekende archeologische waarden	12
2.3.2 Waarnemingen	12
2.3.3 AMK-terreinen	13
2.3.4 Gemeentelijke verwachtingskaart	13
2.3.5 Eerder archeologisch onderzoek	13
2.4 Historie	14
3 Conclusie en verwachtingsmodel	19
3.1 Conclusie	19
3.2 Verwachtingsmodel	20
4 Veldonderzoek	21
4.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	21
4.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	21
5 Conclusie en verwachting	23
6 Selectieadvies	24
literatuur	25
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	27
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	28
BIJLAGE 3 Niet-toegankelijke delen voor veldonderzoek	29
BIJLAGE 4 Actueel Hoogtebestand Nederland	30
BIJLAGE 5 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	31
BIJLAGE 6 Bodemkaart	33
BIJLAGE 7 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	34
BIJLAGE 8 Boorpuntenkaart veldonderzoek	35
BIJLAGE 9 Boorstaten veldonderzoek	36
BIJLAGE 10 Verklarende woordenlijst	40

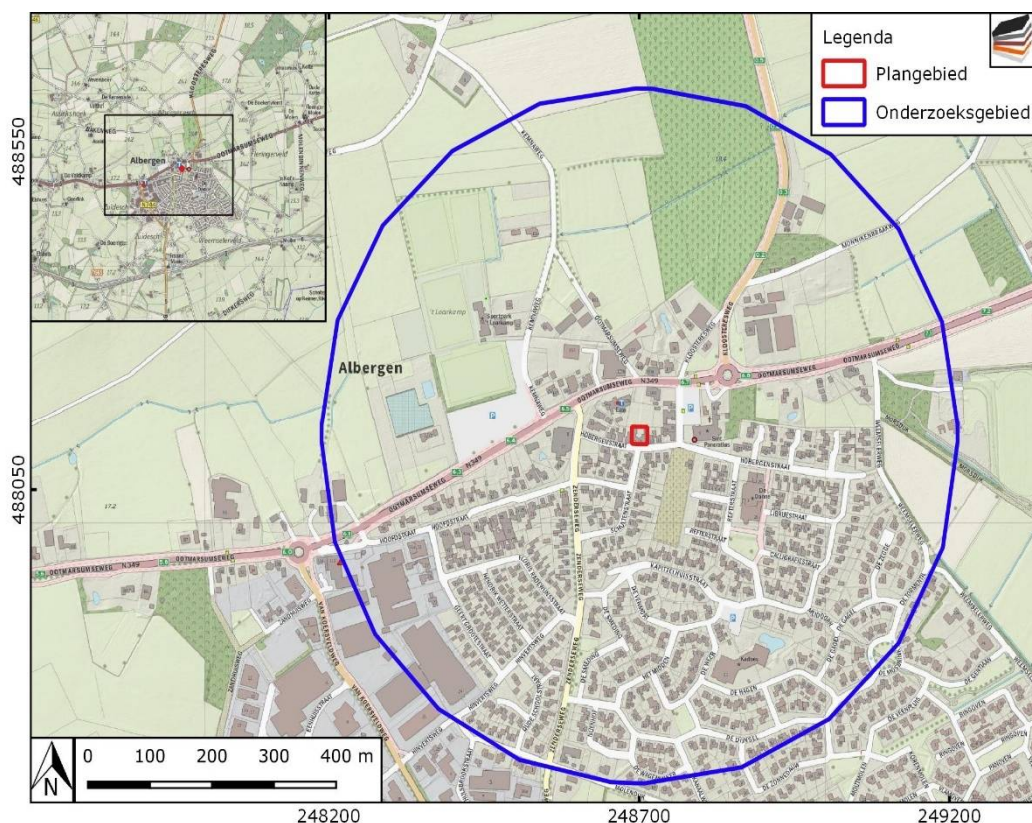
HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Hobergenstraat 11 te Albergen, gemeente Tubbergen (OV). Hiertoe is een bestemmingsplanwijziging vereist. De gemeente Tubbergen heeft een eigen archeologiebeleid. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Hobergenstraat 11 in Albergen, gemeente Tubbergen (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het plangebied heeft een omvang van ca. 0,6 ha. Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Tubbergen
Plaats	Albergen
Beheerder/eigenaar grond	-
Toponiem	Hobergenstraat 11
Kadastrale perceelnummer(s) ¹	TBG02-H-4397
Laagland Archeologie projectnummer	ALHO211
Datum conceptrapportage	
Datum definitief rapport	12-11-2021

¹ kadastralekaart.com

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Hobergenstraat 11 te
Albergen, gemeente Tubbergen, Overijssel

XY-coördinaten	248688/488141
	248713/488141
	248688/488116
	248713/488116
Kaartblad ²	28O
Oppervlakte/lengte Plangebied	ca. 600 m ²
Datering	Neolithicum – Nieuwe Tijd
Complextype	Bewoning (inclusief verdediging)
Onderzoeksmeldingsnr	5098565100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennde fase
Datum begin veldonderzoek	29-07-2021
Datum eind veldonderzoek	29-07-2021
Opdrachtgever	Ad Fontem
Goedkeuring bevoegde overheid	nog niet beoordeeld
Bevoegde overheid	Gemeente Tubbergen
Adviseur namens bevoegde overheid	O. Satijn
Beheer documentatie	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F-G 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Projectleider/opsteller onderzoek	Erwin Brouwer erwin.brouwer@laaglandarcheologie.nl

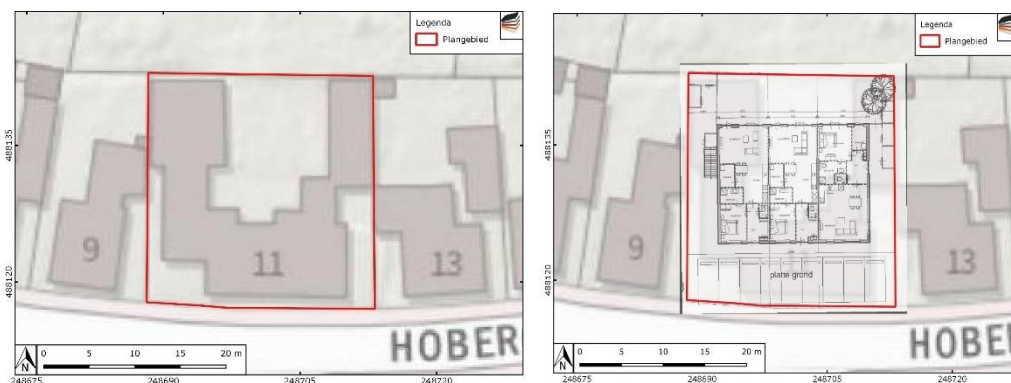
Tabel 1. Objectgegevens.

² www.imeris.nl/htm/opentopo800.htm

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel bebouwd met een woonhuis. Het terrein bevat voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse kunstwerken en er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken in het plangebied aanwezig.³

In dit stadium is de exacte invulling van de plannen nog niet bekend. De milieutechnische condities, huidige en eventuele nieuwe waterpeil en of en zo ja wie de toekomstige gebruiker(s) wordt/worden zijn in dit stadium evenmin bekend. Onderstaande afbeelding toont de huidige en de gewenste nieuwe situatie.

Afbeelding 2. Huidige situatie (links) en nieuwe situatie (rechts).

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

In het bestemmingsplan Albergen en Geesteren (artikel 17) ligt het plangebied in een dubbelbestemming Waarde – Archeologie. Archeologisch onderzoek is vereist bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 50 cm -mv. De omvang van de geplande verstoringen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen zoals die in het vigerende gemeentelijk archeologiebeleid zijn aangegeven.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld

³ bron: gemeentelijke monumentenlijst

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Hobergenstraat 11 te
Albergen, gemeente Tubbergen, Overijssel

door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

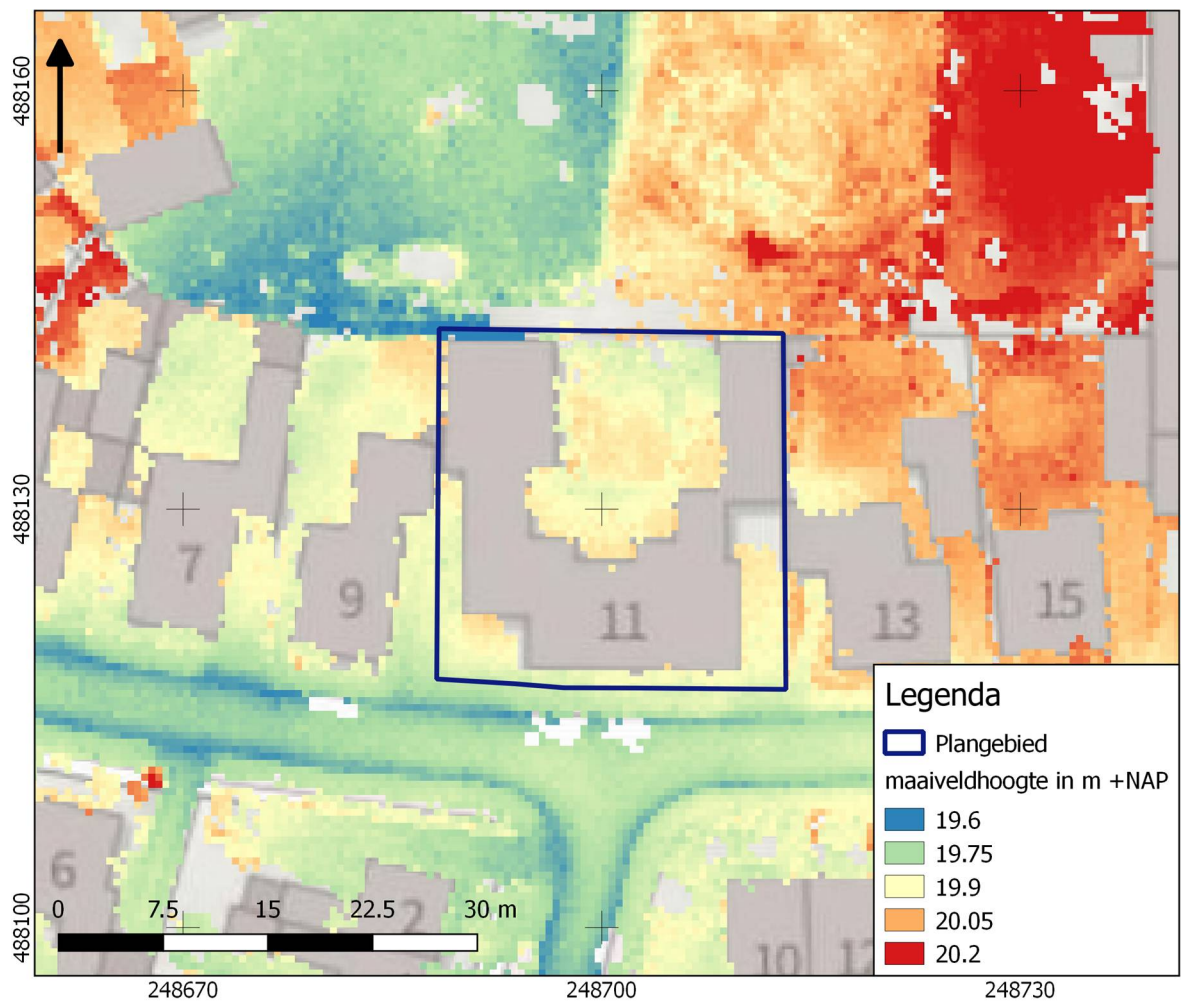
2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt in het Overijssels-Gelders zandgebied. Dit landschap is gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien) en de laatste ijstijd (Weichselien). Kenmerkend voor dit gebied is het dekzandlandschap, met dekzandvlakten, -wellingen en -ruggen. Beken doorsnijden dit landschap en her en der komen grotere en kleine stuwwallen voor. Gedurende het Saalien was dit deel van Nederland geheel met landijs bedekt dat een dikte van honderden meters kon bereiken. De stuwwallen ontstonden langs de flanken en het front van de voortkruisende, dikke ijsmassa. Ze bestaan uit oudere afzettingen van de voorloper van de Rijn (klei, zand, grind), die door de gletsjers zijn weggedrukt. De glaciale afzettingen afkomstig van de ijskap (Glaciaal, inclusief subglaciaal (keileem/grondmorene), fluvioglaciaal (sandur, kame en esker; (kei)zand), en glaciale meersedimenten (klei met warven) die toen tot afzetting kwamen worden gerekend tot de Formatie van Drenthe. Tijdens de laatste fasen van het Weichselien werd het keileem afgedekt door dekzand (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden).

Voor een beschrijving van de geomorfologische situatie is gebruik gemaakt van de gemeentelijke verwachtings- en advieskaart (bijlage 5). Deze biedt een gedetailleerder overzicht dan de standaard geomorfologische kaart 1: 50.000. Op de gemeentelijke kaart ligt het plangebied op een stuwwalhelling met vochtige zandige of kleiige bodems. Grenzend aan het zuidelijke plangebied en ook wat oostelijker ligt een stuwwalhelling met droge zandige en/of grindige bodems.

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 4 is duidelijk zichtbaar dat het plangebied op de stuwwal ligt op ca. 20 m +NAP. Ten westen van het onderzoeksgebied ligt een laagte op ca. 17,5 m +NAP. Ten oosten ligt een dal met een laagste punt van ca. 15,0 m +NAP.

Onderstaande afbeelding toont een detailopname van het AHN.

Afbeelding 3. detailopname van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3).

De bebouwing in het plangebied en de overige bebouwing aan de Hobergenstraat lijkt iets te zijn opgehoogd in verhouding met de straat. Het gaat echter om een hoogteverschil van hooguit enkele decimeters. Het perceel linksboven het plangebied is waarschijnlijk iets geëgaliseerd. Oostelijk van het plangebied loopt het maaiveld op.

Bodemkundig (bijlage 6) is het plangebied ongekarteerd. Aan de noordkant van het plangebied liggen hoge zwarte enkeerdgronden (zEZ23) en ten westen liggen hoge zwarte enkeerdgronden (zEZ21). Ten zuiden en oosten liggen gooreerdgronden (pZn23) en tussen deze gooreerdgronden in liggen ten zuidoosten beekerdgronden (pZg23). Verder naar het oosten komen veldpodzolgronden (Hn21 en Hn23) voor. Voorsortierend op de historische situatie (paragraaf 2.4) kan aangenomen worden dat in het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden aanwezig zijn: op een kaart uit 1832 is het plangebied aangeduid als bouwland.

Enkeerdgronden zijn zandgronden met een plaggendek van tenminste 50 cm dik. Dit plaggendek is vanaf de Late Middeleeuwen ontstaan door het periodiek opbrengen van met mest vermengde plaggen op de akker. Doel hiervan was de bodemvruchtbaarheid op peil te houden of te verbeteren. Enkeerdgronden zijn voor wat betreft archeologie om twee redenen relevant. De oudste enkeerdgronden zijn meestal ontstaan op locaties die ook vóór het in zwang komen van plaggenbemesting al als akker in gebruik waren. Dat waren meestal relatief hooggelegen, goed ontwaterde zandgronden die redelijk goed met de toenmalige

landbouwtechnieken konden worden bewerkt. Dat waren vooral podzolgronden. Door deze eigenschappen zijn deze gronden vaak al heel vroeg – soms al vanaf het midden-Neolithicum – in gebruik genomen als landbouwgrond. Resten van bewoning uit deze perioden wordt daarom vaak onder een plaggendeek aangetroffen.

Daarnaast fungeert het plaggendeek in meer moderne tijden als een dikke beschermende laag, waardoor eventueel aanwezige resten niet of in mindere mate zijn aangetast door allerlei bodemingrepen.

Gooreerdgronden (pZn21 of pZn23) zijn zandgronden die ontstaan in gebieden met een hoge grondwaterstand. Landschappelijk vormen ze de overgang tussen eerdgronden en podzolgronden. De A- horizont is meestal 20-50 cm dik, sterk humeus en donkergekleurd. In top van het onderliggende zand heeft zich een dikke, maar (zeer) zwak ontwikkelde zeer humusarme B-horizont gevormd. Daaronder ligt een meestal grijze of lichtgrijsbruine zeer humusarme C-horizont.

Beekeerdgronden (pZg23) zijn zandgronden die ontstaan in gebieden met een hoog fluctuerende grondwaterstand. De top bestaat uit een humeuze (moerige) laag. Dit eerddek is ontstaan doordat de aangroei van organische stof sneller verloopt dan de afbraak ervan. Eronder ligt dekzand waarin zich geen of een onduidelijke podzol heeft ontwikkeld. In de top komen roestvlekken voor. De aanwezigheid van roestvlekken duidt op een (zeer) slechte ontwatering.

Veldpodzolgronden zijn gevormd in relatief laaggelegen, tamelijk vochtige gronden, al is het bodemtype gedurende lange tijd voldoende ontwaterd geweest om bodemvorming mogelijk te maken. Het zijn ietwat zure gronden, die niet zeer geschikt waren voor vroege vormen van akkerbouwen. Vaak zijn veldpodzolgronden pas vrij laat (Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd) in ontginning genomen op een moment dat meer geschikte bodemtypen niet meer voorhanden waren. Een veldpodzolgrond behoort tot de hydro-zandgronden, waarbij de inspoeling beperkt is als gevolg van relatief hoge grondwaterstanden. De uit- en inspoelingslagen zijn bij deze gronden over het algemeen slecht ontwikkeld.

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 7 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het plan- en onderzoeksgebied zijn meerdere bekende waarden geregistreerd.

2.3.2 WAARNEMINGEN

In het onderzoeksgebied zijn diverse waarnemingen bekend:

Zaakid: 2768195100. Deze waarneming is gedaan op ca. 180 m afstand van het plangebied. Het gaat om een pot Siegburgs steengoed met leemglazuur, een halve grape met inwendig glazuur en vaatwerk uit de 15^e – 16^e eeuw. Dit dateert allemaal uit de Late Middeleeuwen B tot Nieuwe tijd vroeg. Hierbij hoort het complextype “Bewoning (inclusief verdediging onbepaald)”.

Zaakid: 2764614100 Deze waarneming is gedaan op ca. 420 m afstand van het plangebied. Het gaat om de vondst van een Fels-Ovalbeil met een afmeting van 11,4 x 5,7 x 2,1 cm (LxBxD). Deze bijl dateert uit het Midden- tot Laat--Neolithicum.

Zaakid: 2871494100. Deze waarneming is gedaan op ca. 95 m afstand van het plangebied. Hier gaat het om de fundering van een klooster daterend uit de Late Middeleeuwen B tot Nieuwe tijd Midden.

Zaakid: 2824635100 . Deze waarneming is op dezelfde locatie als voorgaande met zaakid: 2871494100 (ca. 95 m afstand). Het gaat hier om een onderzoek van de tuin van de Rooms Katholieke pastorie uitgevoerd door de AWN Twente en Heemkunde Albergen. Bij dit onderzoek zijn dakleien van leisteen en brokken Bentheimer zandsteen aangetroffen daterend uit de Late Middeleeuwen A tot Nieuwe Tijd Midden (voor 1721). Daarnaast zijn er kloostermoppen aangetroffen met een volume van 8000-4000 cm³ daterend uit de Late Middeleeuwen A van voor 1721. Bij deze vondsten horen de complexen greppel/sloot en fundering, ook daterend uit de Late Middeleeuwen A tot Nieuwe tijd.

Zaakid: 2764590100 . Deze waarneming is gedaan op ca. 70 m afstand van het plangebied. Het gaat om een gracht daterend uit de Middeleeuwen tot Nieuwe tijd. Daarbij hoort het complex "klooster". Er is geen vondstmateriaal bekend.

2.3.3 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (= Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologisch belang, hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermde AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang).

Binnen het onderzoeksgebied is één AMK-terrein geregistreerd.

Monumentnummer: 13384. Het gaat om een kloostercomplex daterend uit de Middeleeuwen Laat B tot Nieuwe tijd en ligt op ca. 50 m afstand van het plangebied. Het klooster betreft het St. Antoniusklooster waar drie keer onderzoek naar de restanten is gedaan. Hierbij zijn verkavelingssloten, bouw materiaal en diverse vondsten vastgesteld. Op grond van de verschillende kleinschalige onderzoeken is duidelijk dat grote delen van het klooster nog in de bodem aanwezig zijn.

2.3.4 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 5) ligt het plangebied in een zone met een middelmatige archeologische verwachting voor alle perioden. Daarnaast ligt het plangebied binnen een bufferzone van een erf, havezate of bedehuis; in dit geval het klooster; deze krijgt een hoge verwachting voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

2.3.5 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 7.

Zaakid: 4718634100. Dit onderzoek is gedaan op ca. 35 m afstand van het plangebied. Het gaat om een bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd door Laagland Archeologie. Bij dit bureauonderzoek is een hoge verwachting voor Late

Middeleeuwen – Nieuwe tijd opgesteld. Uit het booronderzoek is gekomen dat de eerste ca. 50 cm -mv verstoord is, hierna volgt een donkergrijze humeuze laag. Deze laag wordt geïnterpreteerd als mogelijke grondspoor behorend tot het klooster, er is vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Zaakid: 4757385100. Dit onderzoek is gedaan op ca. 35 m afstand van het plangebied. Het gaat om het vervolgonderzoek van het voorgaande bureau- en booronderzoek, uitgevoerd door Laagland Archeologie. Bij dit onderzoek zijn enkele kuilen aangetroffen uit vermoedelijk de Nieuwe Tijd. In één van de kuilen is ook een fragment faience wandtegel aangetroffen. Daarnaast is een greppel aangetroffen die waarschijnlijk een voormalige gracht was van het nabijgelegen klooster. Deze gracht had een breedte van 2,20 – 2,50 m en een diepte van circa 2,40 m min het huidige maaiveld. De bovenste circa 1,20 m bestaat hier uit een opgebracht pakket.

Zaakid: 4942583100. Dit onderzoek is gedaan op ca. 370 m afstand van het plangebied. Het gaat om een bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd door Laagland Archeologie. Op basis van het bureauonderzoek worden geen archeologische resten verwacht, er wordt dan ook geadviseerd geen verder onderzoek uit te voeren. Het verkennend booronderzoek is niet uitgevoerd.

2.4 HISTORIE

Albergen wordt in historische bronnen voor het eerst genoemd in 933. Rond 1407 werd het Sint-Antoniusklooster gesticht. Tot de faciliteiten die in de loop van de jaren gebouwd werden behoorden een klerkenhuis, een weverij, keuken, refectarium, kloostercellen, gasten- en ziekenverblijf, een kloosterboerderij, brouwerij en een bakkerij. In 1413 werd een kapel gebouwd en een kerkhof aangelegd.

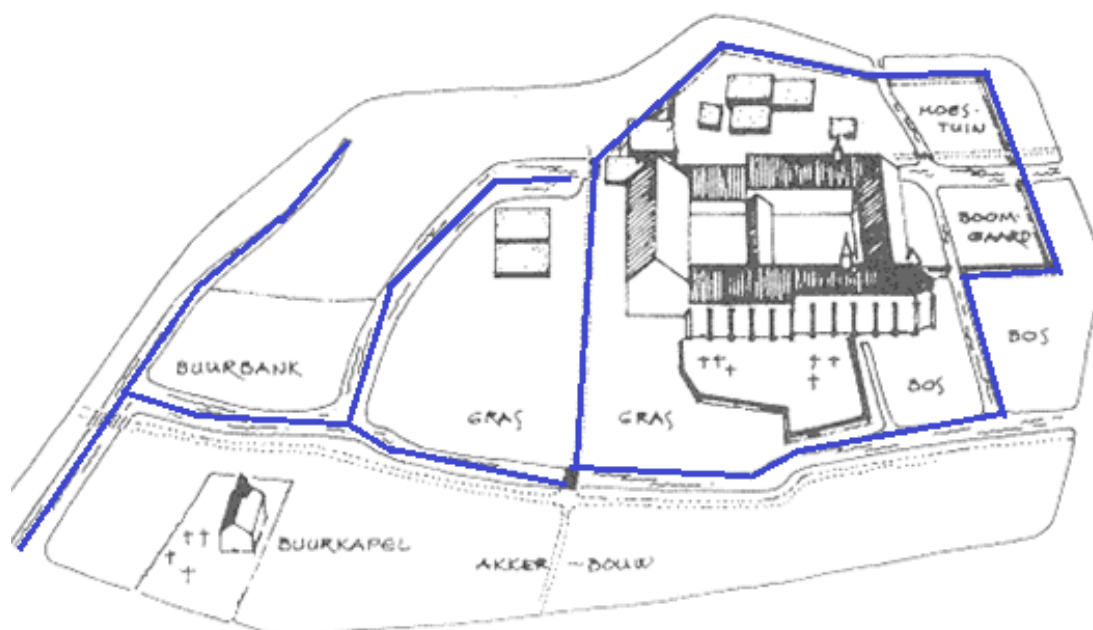
Het klooster heeft veel te lijden gehad tijdens de 80-jarige oorlog (1568 – 1648). Zowel de Staatsen als de Spaansgezinde troepen hebben het klooster geplunderd. In 1582 werden de kloostergoederen door de Staten van Overijssel verbeurd verklaard en de broeders vluchtten naar Oldenzaal. In 1725 brak brand uit in de toen nog bestaande restanten van het klooster en daarna werd het afgebroken.⁴

Onderstaande afbeelding toont een gereconstrueerde tekening van het Antoniusklooster van Albergen. Het is niet bekend waar deze reconstructie op gebaseerd is⁵ en de ligging van de Buurkapel met kerkhof is niet zeker. Echter, bij eerder archeologisch onderzoek elders op het kloosterterrein (Ootmarsumsestraat, zie zaaknr's 4718634100 en 4757385100 in paragraaf 2.3.5) is een gracht aangetroffen op een locatie waar deze in de reconstructie is aangegeven.⁶ De kloostergrachten/-grenzen zijn hier met een blauwe lijn verduidelijkt. Deze grenzen/grachten zijn nog goed herkenbaar in de verkavelingen op de eerste kadastrale kaart uit 1832 (Afbeelding 5).

⁴ Hesselink-Van der Riet, 2001.

⁵ Wellicht voor een belangrijk deel gebaseerd op de eerste kadastrale kaart. In dat geval zijn de in dit rapport geconstateerde overeenkomsten tussen reconstructie en oude kaart het gevolg van een cirkelredenering.

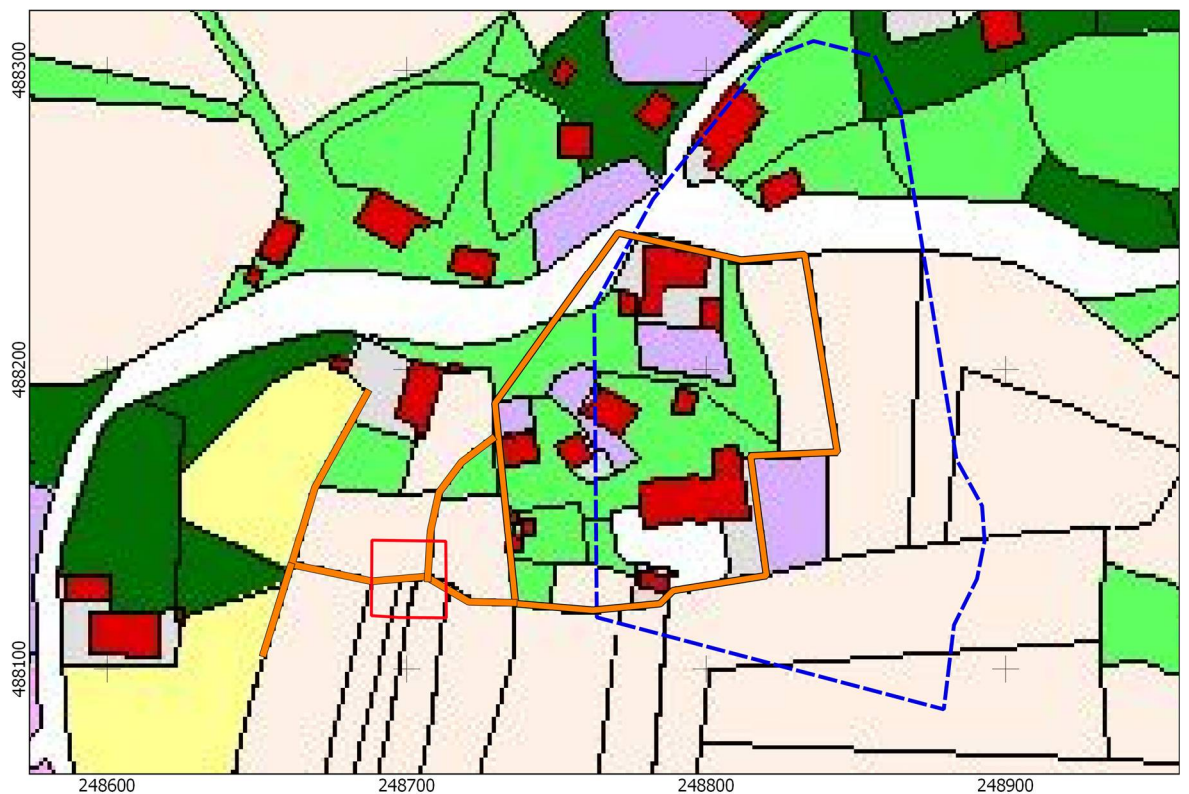
⁶ Brouwer, 2019; De Gruil e.a., 2019.

Afbeelding 4. Reconstructie van het Antoniusklooster te Albergen. Bron: members.home.nl/m.tettero.geuzen/albergen.htm

Op de eerste kadastrale kaart (circa 1832)⁷ is het plangebied en haar omgeving nog onbebouwd (zie onderstaande afbeelding). Het terrein is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) aangeduid als bouwland.

⁷ bron: hisgis.nl

Afbeelding 5. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locatie van het plangebied is rood omlijnd. De grachten/grenzen uit de reconstructie zijn met een oranje lijn aangegeven. De begrenzing van het AMK-terrein is gemarkeerd met een blauw gestreepte lijn.

Geel: hooiland, beige: bouwland, lichtgroen: weideland, donkergroen: bos/opgaand hout, paars: heide, oranje: onverharde weg. lichtpaars: tuin; rood met grijs: bebouwing met erf. Bron: hisgis.nl.

Op basis van de reconstructie en de bovenstaande kaart uit 1832 wordt het plangebied doorsneden vermoedelijk door grachten.⁸ Het noordwestelijke kwadrant ligt op de Buurbank. Zuidelijk, mogelijk grenzend in dat geval aan of overlappend met het plangebied lag een 15^e eeuwse buurkapel (boerekapel) met kerkhof.

Een buurbank (of boerebank) was een open plek (hier een aanvankelijk door bomen omringd grasland) waar de boeren samenkwamen bij grondruil, belangrijke evenementen of gebeurtenissen. De buurbank van Albergen wordt in historische bronnen genoemd in 1419. De Buurkapel wordt onder andere in 1522 genoemd.⁹

Op de topografische kaart van 1900 (zie Afbeelding 6) is het plangebied nog onbebouwd (erf of tuin). Grenzend aan het plangebied komt al wel bebouwing voor. De voorloper van de huidige Hobergenstraat maakt ter hoogte van het plangebied een dip. Op de kaart van 1935 (Afbeelding 7) is de Hobergenstraat rechtgetrokken. Waarschijnlijk daarmee samenhangend is de aangrenzende bebouwing verdwenen.

⁸ Daarbij moet worden opgemerkt dat het op dit detailniveau vaak onmogelijk blijkt oude kaart geheel correct in de huidige topologie in te meten. Dat gaat hier waarschijnlijk ook op: vergeleken met de situatie in 1832 zijn er op de topologische kaart ingrijpende veranderingen geweest.

⁹ Hattink, R.E., 1901.

In het oostelijk deel van het plangebied is waarschijnlijk een kleine boomgaard aanwezig.

Vanaf 1965 (Afbeelding 8) is het plangebied bebouwd met twee opstallen. De huidige bebouwing – aaneengesloten gebouwd - dateert uit 1961.¹⁰ Waarschijnlijk zijn de twee gebouwen tijdens een of meer verbouwingsfasen omgevormd tot één gebouw.

Afbeelding 6. Uitsnede uit de topografische kaart van 1900. Bron: topotijdreis.nl.

¹⁰ bron: huispedia.nl

Afbeelding 7. Uitsnede uit de topografische kaart van 1935. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 8. Uitsnede uit de topografische kaart van 1965. Bron: topotijdreis.nl.

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL

3.1 CONCLUSIE

Op basis van de inventarisatie kan het volgende geconcludeerd worden. Volgens de gemeentelijke archeologische verwachtings- en advieskaart ligt het plangebied op een stuwwalhellings met tertiaire kleien of zanden. Bodemkundig is het plangebied ongekarteerd, maar afgaande van de omringende bodem kan worden verwacht dat er hoge zwarte enkeerdgronden of gooreerdgronden aanwezig zijn. Op de AHN is ook goed te zien dat het plangebied midden op de stuwwal ligt.

Op grond van de bodemkaart is podzolvorming binnen het plangebied te verwachten. In de omgeving van het plangebied zijn archeologische resten uit het Neolithicum tot de Nieuwe tijd bekend. In historische tijden (vanaf circa 1832) werd het terrein omschreven als bouwland. Het plangebied is onbebouwd gebleven tot 1961. Met de bouwactiviteiten sindsdien is zeer waarschijnlijk sprake van bodemverstoring geweest.

Het plangebied ligt ten westen van het AMK-terrein 13384. Het gaat hier om het voormalig St. Antoniusklooster dat een datering heeft van de Late Middeleeuwen B tot Nieuwe tijd. Op basis van reconstructies en oude kaarten is het aannemelijk dat in het plangebied resten van middeleeuwse grachten zijn aan te treffen. Het plangebied doorsnijdt bovendien vermoedelijk een Buurbank en zuidelijk van of zelfs in het plangebied was mogelijk een laatmiddeleeuwse kapel met kerkhof aanwezig.

3.2 VERWACHTINGSMODEL

Op basis van de ligging van het plangebied op het terrein van het voormalige laatmiddeleeuwse St. Antoniusklooster, dichtbij AMK-terrein 13384, is de kans op sporen hiervan zeer hoog. Resten bestaan in eerste instantie mogelijk uit (gedempte) grachten. Op basis van eerder onderzoek is een gracht met een breedte van ongeveer 240 cm te verwachten en een diepte van eveneens ongeveer 240 cm –mv. De daadwerkelijke diepte ten opzichte van het maaiveld hangt sterk af van eventuele latere ophoogpakketten. De mogelijke Buurbank in het noordwestelijke plangebied is relevant als historisch fenomeen, maar in het archeologische bestand zullen hiervan zeer waarschijnlijk geen herkenbare sporen aanwezig zijn, afgezien van mogelijke afvalresten (aardewerk en dergelijke). Indien hier daadwerkelijk een buurbank lag, dan kan de oorsprong hiervan teruggaan tot de Vroege Middeleeuwen of zelfs ouder. Mogelijk zijn in het zuidelijke plangebied sporen aanwezig die samenhangen met de laatmiddeleeuwse kapel. Deze resten kunnen bestaan uit paalkuilen of funderingsresten. Er is daarnaast een geringe kans op resten van menselijke inhumaties.

Meer algemeen heeft het plangebied daarnaast een hoge verwachting op resten van bewoning uit de periode Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen. Deze verwachting is gebaseerd op de landschappelijke situatie en vondsten in de omgeving van het plangebied. Daarbij moet worden opgemerkt dat eenduidig te dateren archeologische resten uit de Vroege Middeleeuwen in dit deel van Nederland zeer schaars zijn.

Archeologische resten liggen in de top van de natuurlijke ondergrond, mogelijk dicht onder het maaiveld onder een plaggendeek en eventuele ophogingslaag. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand waarin zich een podzol heeft ontwikkeld.

HOOFDSTUK 4 VELDONDERZOEK

4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van versterking en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

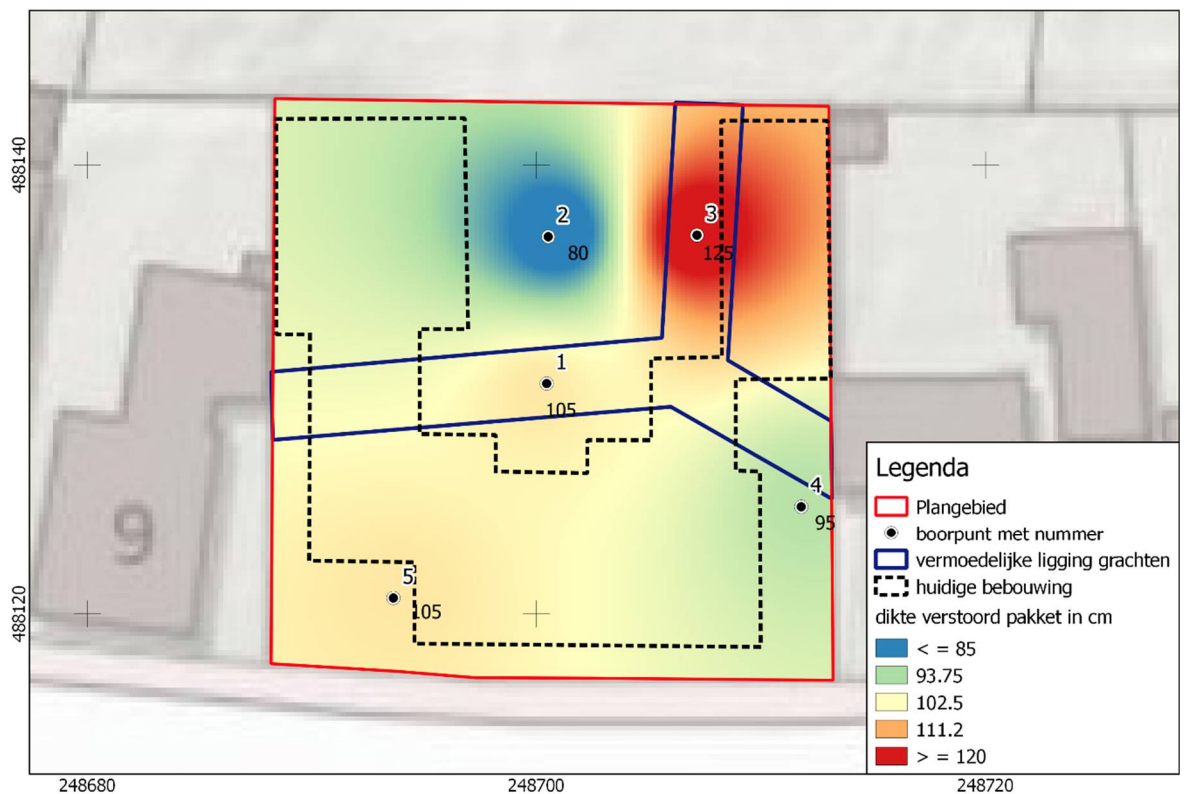
Voor het booronderzoek niet-toegankelijke en/of verstoorde delen zijn aangegeven op de kaart in bijlage 3. Voor aanvang van het veldonderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld¹¹ en gedeponneerd in Archis3. Het veldonderzoek bestond uit het zetten van vijf verkennende boringen. Verkennend booronderzoek is een snelle en kostenefficiënte onderzoeksmethode om de archeologische potentie van een plangebied in kaart te brengen. Aangezien de specifieke bodemopbouw in het plangebied niet bekend is, is verkennend onderzoek in dit stadium de meest geschikte onderzoeksmethode.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. De boringen zijn gemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 3 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 9. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 8.

4.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

De typerende bodemopbouw bestaat uit een verstoord pakket met een dikte van gemiddeld ongeveer 100 cm. Daaronder ligt een C-horizont, welke bestaat uit gestuwde afzettingen. Onderstaande kaart toont een interpolatie van de aangetroffen versterkingsdikten.

¹¹ Brouwer, 2021

Afbeelding 9. Dikte verstoord pakket (interpolatie op basis van de boringen).

De verstoringsdikte varieert van 80 tot 125 cm. Dit pakket bestaat uit zeer – matig fijn, zwak – matig siltig zand. In alle boringen zijn matig-sterk humeuze lagen aanwezig en de kleur varieert van geel (opgebracht cunetzand) tot donkergrijs/zwart. In diverse lagen zijn gele/geelbruine kleibrokjes aanwezig (boringen 1, 2 en 4) en ook (hardgebakken) baksteengruis is aangetroffen (boringen 2 [50-100 cm -mv], 3 [0-50 cm -mv], 4 [15-100 cm -mv] en 5 [10 – 50 cm -mv]).

De intacte ondergrond bestaat hoofdzakelijk uit gestuwde, zwak-matig siltige klei. Deze is bruingrijs/geelgrijs van kleur en is zwak grindig. Rond 18,60 m +NAP (125 – 150 cm -mv) komt een dun (circa 5-10 cm) zandlaagje voor in boringen 1 tot en met 4. Daaronder ligt zwak-matig siltige klei waarin wat zandbijmenging en roestvlekken kunnen voorkomen. In boring 5 ontbreekt het zandlaagje en is vanaf circa 18,20 m +NAP (160 cm -mv) sprake van sterk zandige klei.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN VERWACHTING

In het plangebied is sprake van een verstoord (opgebracht) zandpakket met een dikte van ongeveer 1 m. Op de vermoedelijke locaties van de grachten zijn qua textuur, verstoringsdiepte en inclusies geen afwijkingen ten opzichte van de overige boringen geconstateerd. Gezien de geringe omvang van het plangebied en de vermoedelijke breedte van de grachten (op basis van naburig onderzoek circa 2,4 m) is de kans erg klein dat het booronderzoek eventuele grachten gemist heeft. Daarom moet worden aangenomen dat de reconstructie van de ligging van de grachten ten opzichte van de huidige topologie niet juist is. Gezien de verstoringsdikte en het gegeven dat overal sprake is van een tot in de C-horizont verstoord bodemprofiel zijn daarnaast geen resten van de buurkapel in het plangebied te verwachten, voor zover deze in het plangebied heeft bestaan.

De overgang van verstoord pakket naar de onderliggende C-horizont is scherp begrensd. Die C-horizont bestaat uit gestuwde kleiafzettingen. Intact dekzand en/of een plaggendek is nergens aangetroffen. Het oorspronkelijke archeologische niveau is daarmee verdwenen.

HOOFDSTUK 6 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat. Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven. Dit advies is overgenomen door de gemeente Tubbergen, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer O. Satijn.

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

literatuur

Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). *Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's*. Assen.

Berendsen, H.J.A., 2008. *De vorming van het land*. Assen.

Borsboom, A.J. en J.W.H.P. Verhagen, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Gouda.

Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A*.

Brouwer, E.W., 2019. *Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek verkennende fase Ootmarsumseweg 168 te Albergen, gemeente Tubbergen (OV). Laagland Archeologie Rapport 318*. Almelo.

Gruil, J. de, E.W. Brouwer en H. Oude Rengerink, 2019. *Inventariserend veldonderzoek – proefsleuven 'Miets' te Albergen, gemeente Tubbergen (OV). Laagland Archeologie Rapport 382*. Almelo.

Hattink, R.E., 1901. De buurbank en buurkerk te Albergen. In: *Verslagen en Medn., VORG, 221-8*.

Mulder, E.F.J. de., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.

Straten, L. van, 2008. *Gemeente Tubbergen. Archeologische verwachtings- en advieskaart. RAAP-rapport 1606*. Weesp.

Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2*. SIKB

Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII

www.boorstaten.nl

www.topotijdreis.nl

www.hisgis.nl

www.grondwatertools.nl

www.kadastralekaart.com

Gebruikte kaarten

Historische kaarten vanaf 1890 tot en met 2015. Bron: www.topotijdreis.nl. Geraadpleegd op 6-7-2021

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2), nauwkeurigheid Z-waarde <= 5 cm. Bron: www.ahn.nl. Geraadpleegd op 6-7-2021

Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen. Bron:
www.zoeken.cultureelerfgoed.nl. Geraadpleegd op 6-7-2021

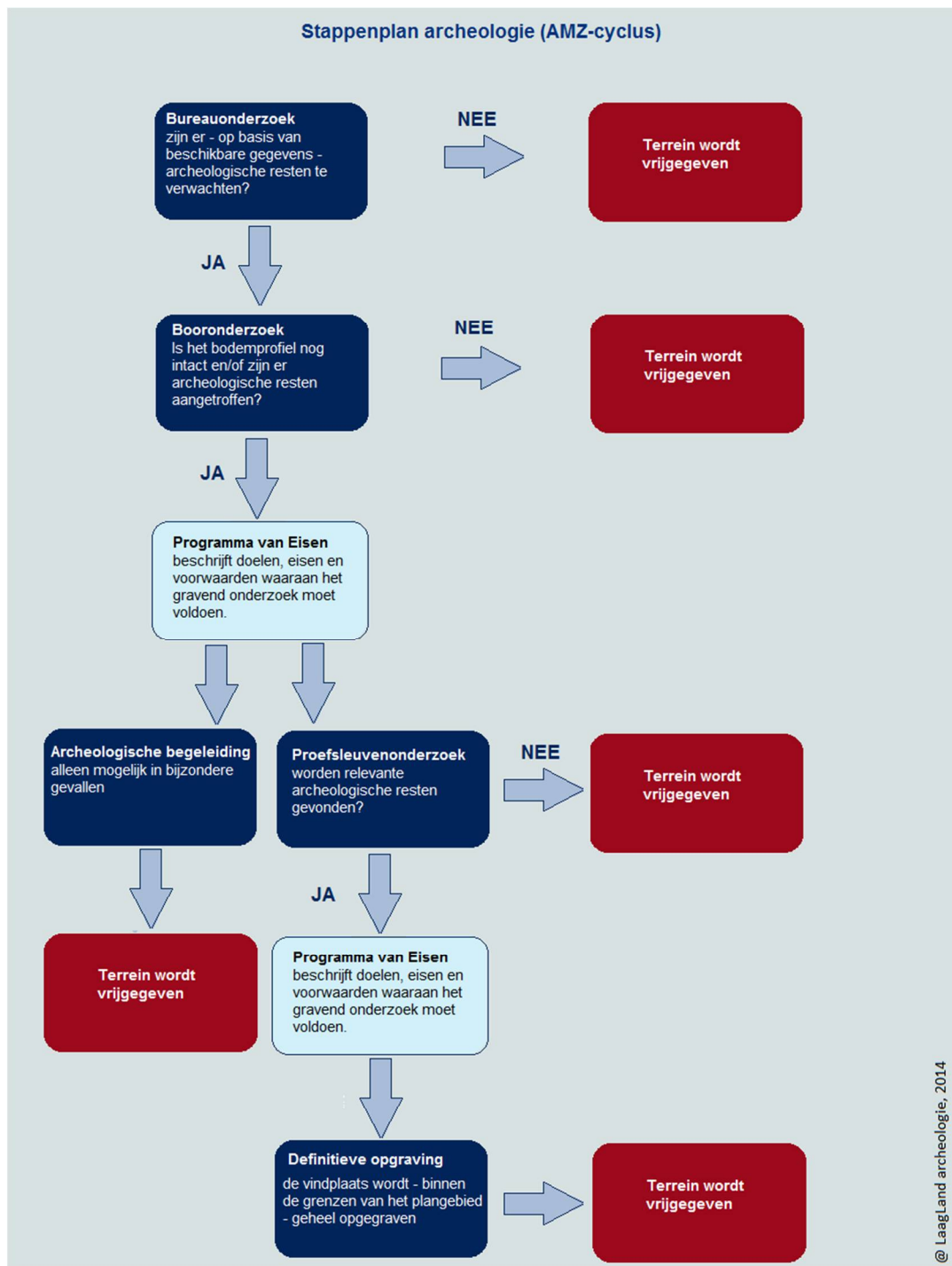
Beleidskaart. Bron: gemeente Tubbergen. Geraadpleegd op 6-7-2021

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 6-7-2021

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl.
Geraadpleegd op 6-7-2021

Topografische kaart, schaal 1:10.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 6-7-2021

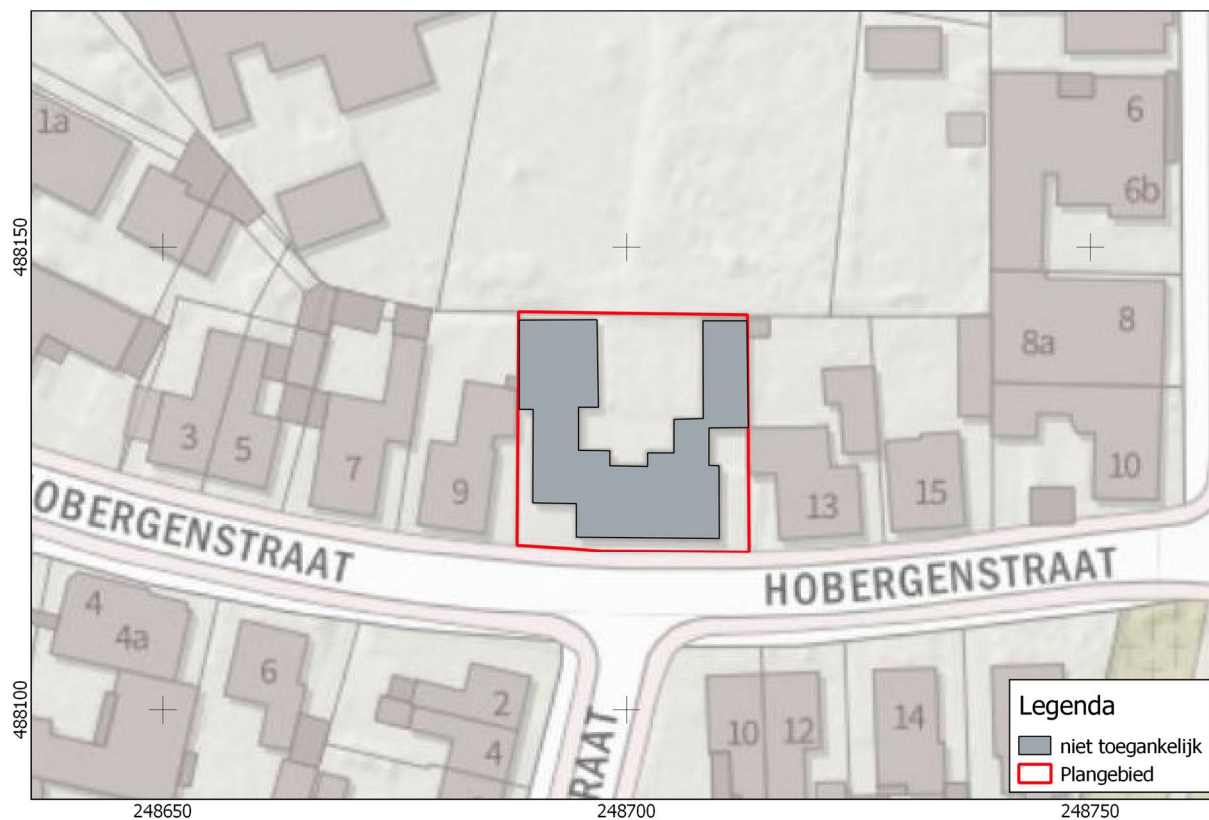
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

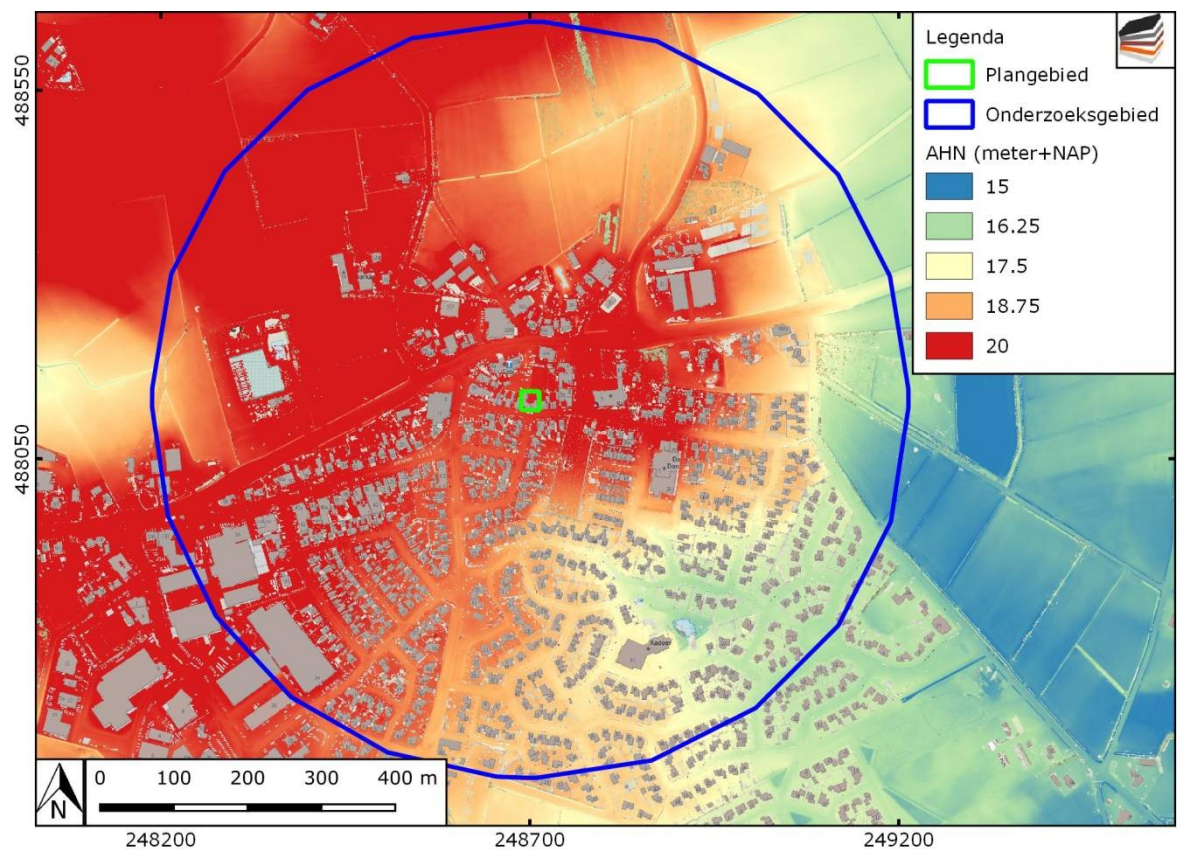
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	-1795	
		B	-1650	
		A	-1500	
Middeleeuwen		Laat	-1250	
		Vol	-1050	
		vroeg	Ottoons	-900
			Karolingisch	-725
Merovingisch	-450			
Romeinse tijd		Laat	-270	
		Midden	-70 na Chr.	
		Vroeg	-15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	-250	
		Midden	-500	
		Vroeg	-800	
	Bronstijd	Laat	-1100	
		Midden	-1800	
		Vroeg	-2000	
	Neolithicum	Laat	-2850	
		Midden	-4200	
		Vroeg	-4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	-6450	
		Midden	-8640	
		Vroeg	-9700	
	Paleolithicum	Jong	-35.000	
		Midden	-250.000	
		Oud		
© Laagland Archeologie, 2014				

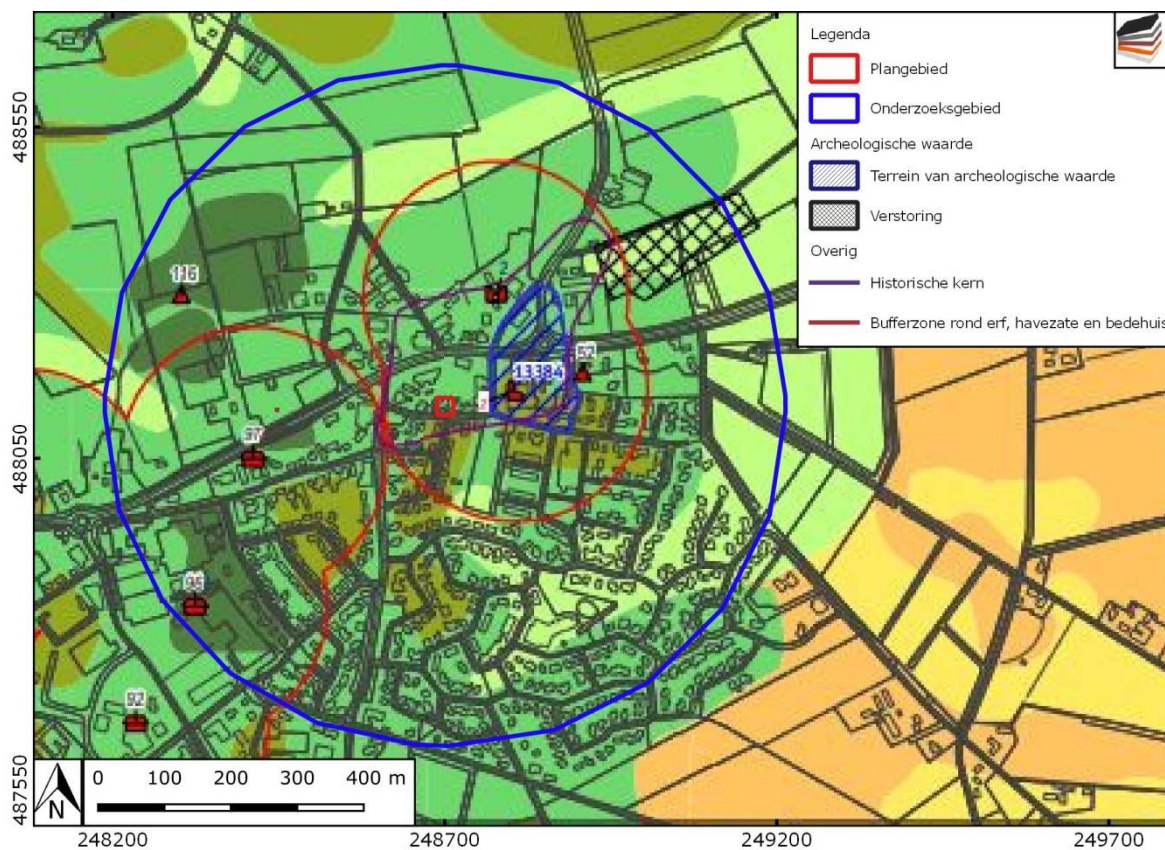
BIJLAGE 3 NIET-TOEGANKELIJKE DELEN VOOR VELDONDERZOEK

BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

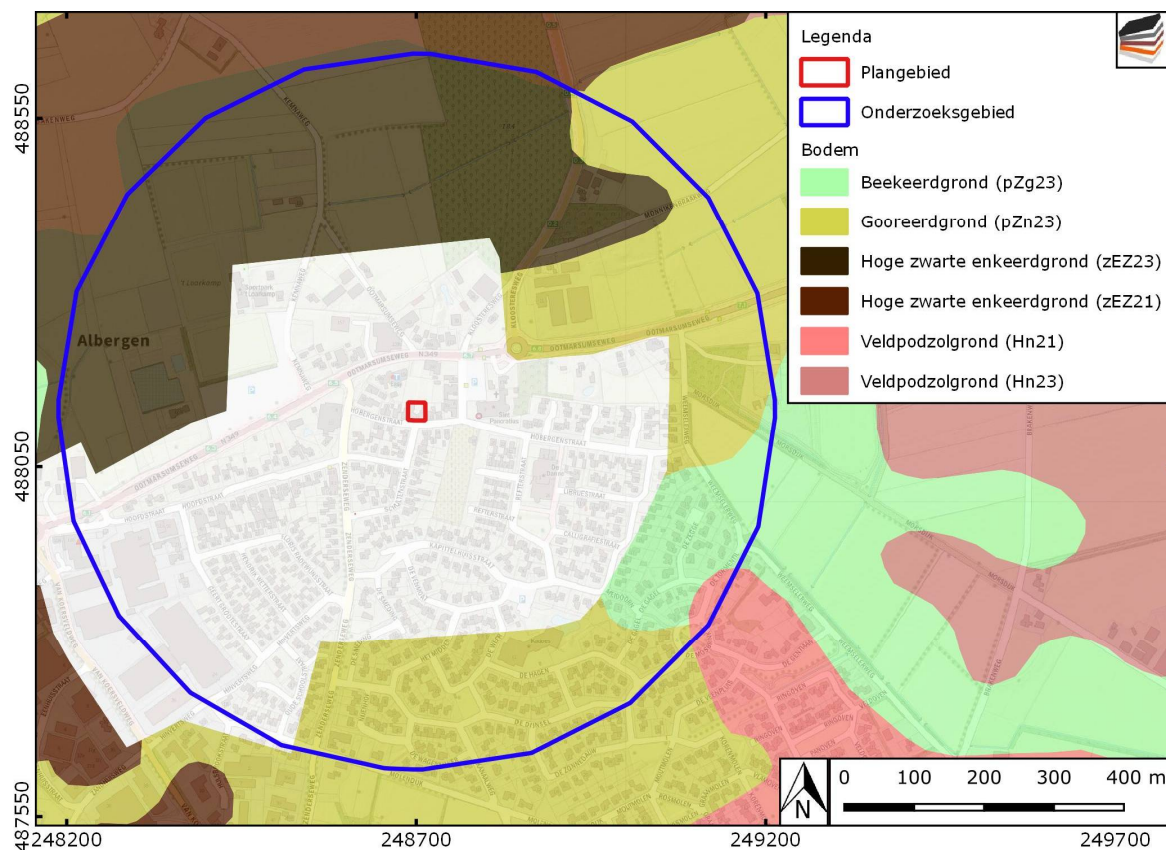

BIJLAGE 5 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

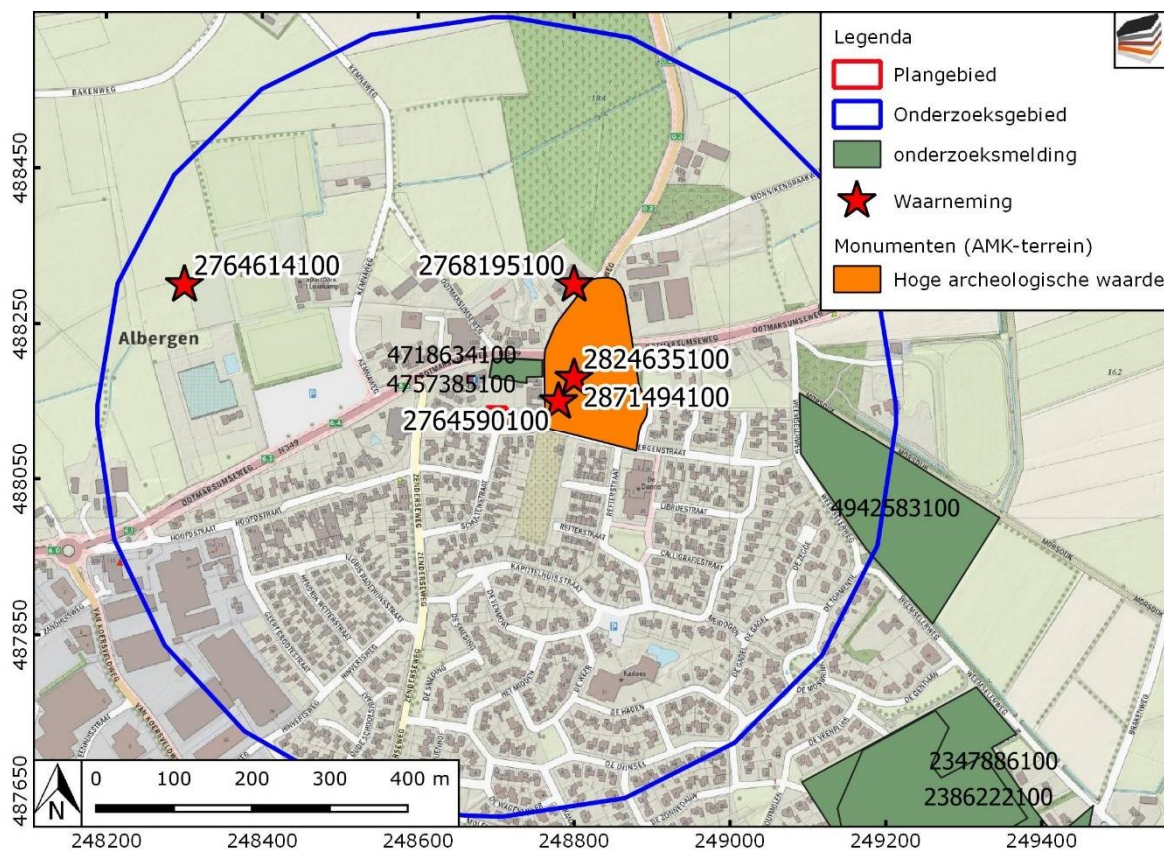

	dekzandwelingen en -vlakten	Middelmatig voor archeologische resten uit alle perioden. Een verhoogde kans op archeologische resten uit de Steentijd op de hoogste delen van dekzandwelingen en op resten uit de Late Middeleeuwen langs randen van dekzandhoogten en ruggen met een plaggendek. Archeologische resten vlak onder het maaiveld daardoor kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor vaak minder goed geconserveerd.
	beekdalen en overige laagten	Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Hoofdzakelijk archeologische resten die in verband staan met beekdalgebonden activiteiten, zoals bruggen, voordes, watermolens etc. en mogelijk archeologische resten, bijvoorbeeld afvaldumps, die in verband staan met bewoning op nabij gelegen, hoge gronden. Verder diverse categorieën losse vondsten.
stuwwallandschap		
	stuwwalhellings met droge zandige en/of grindrijke bodems	Hoog voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten vlak onder het maaiveld en daardoor kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor vaak minder goed geconserveerd.
	stuwwalhellings met een plaggendek	Hoog voor resten uit alle perioden. Archeologische resten afgedekt door een plaggendek >50 cm en daardoor minder kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor goed geconserveerd.
	stuwwalhellings met vochtige zandige of kleiige bodems	Middelmatig voor archeologische resten uit alle perioden. Een kans op archeologische resten uit de Late Middeleeuwen in de nabijheid van stuwwalhellings met een plaggendek. Verder vermoedelijk hoofdzakelijk losse vondsten. Archeologische resten vlak onder het maaiveld en hierdoor vaak minder goed geconserveerd.
	diepe erosiedalen met natte, zandige bodems	Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Hoofdzakelijk archeologische resten die in verband staan met beekdalgebonden activiteiten, zoals bruggen, voordes, watermolens etc. en mogelijk archeologische resten, bijvoorbeeld afvaldumps, die in verband staan met bewoning op nabij gelegen, hoge gronden. In brede vlakke delen van erosiedalen kan sprake zijn van bewoningssporen uit de Vroege en Late Middeleeuwen. Verder diverse categorieën losse vondsten.
	historische kern	Hoog voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd, die in verband staan met bewoning in een historische kern.
	terrein van (hoge en zeer hoge) archeologische waarde	Aanwezigheid van archeologische resten aangetoond
	bekende vindplaats	
	erf	

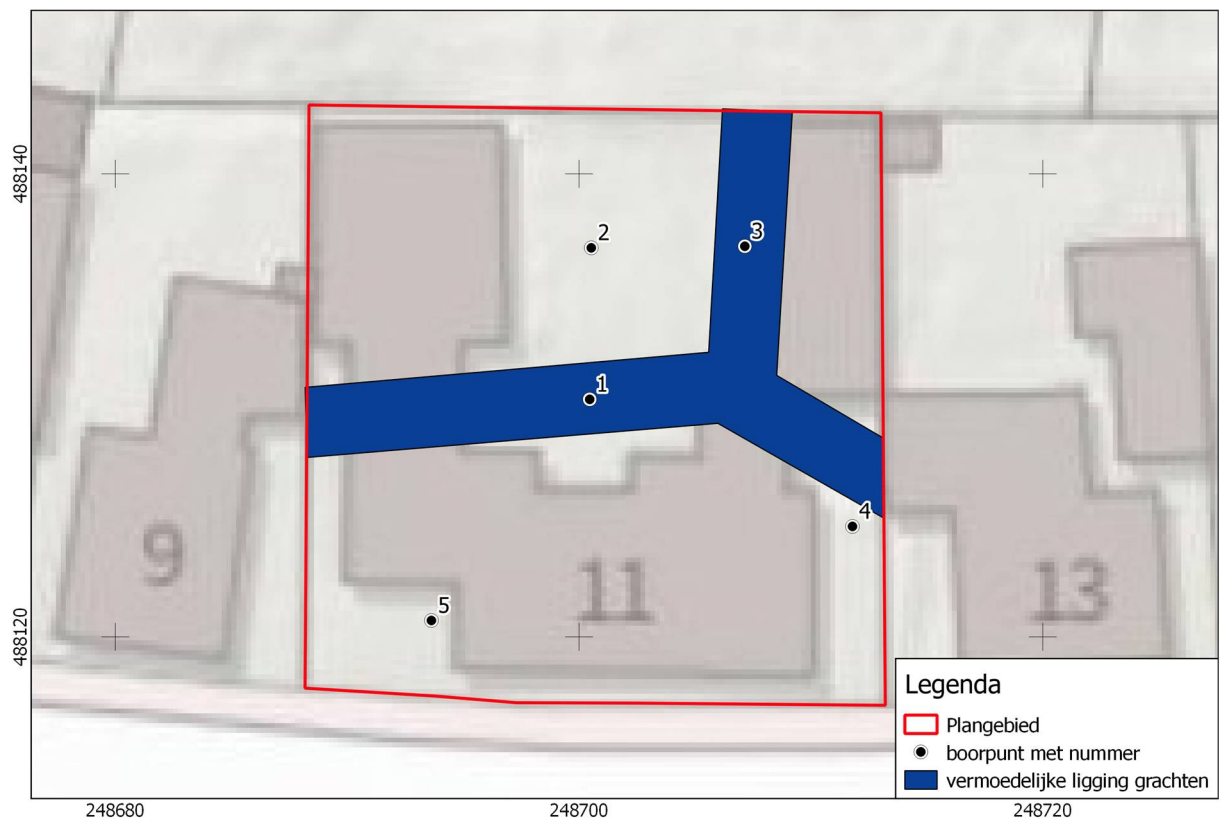
BIJLAGE 6 BODEMKAART

BIJLAGE 7 WAARNEMINGEN, AMK- TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

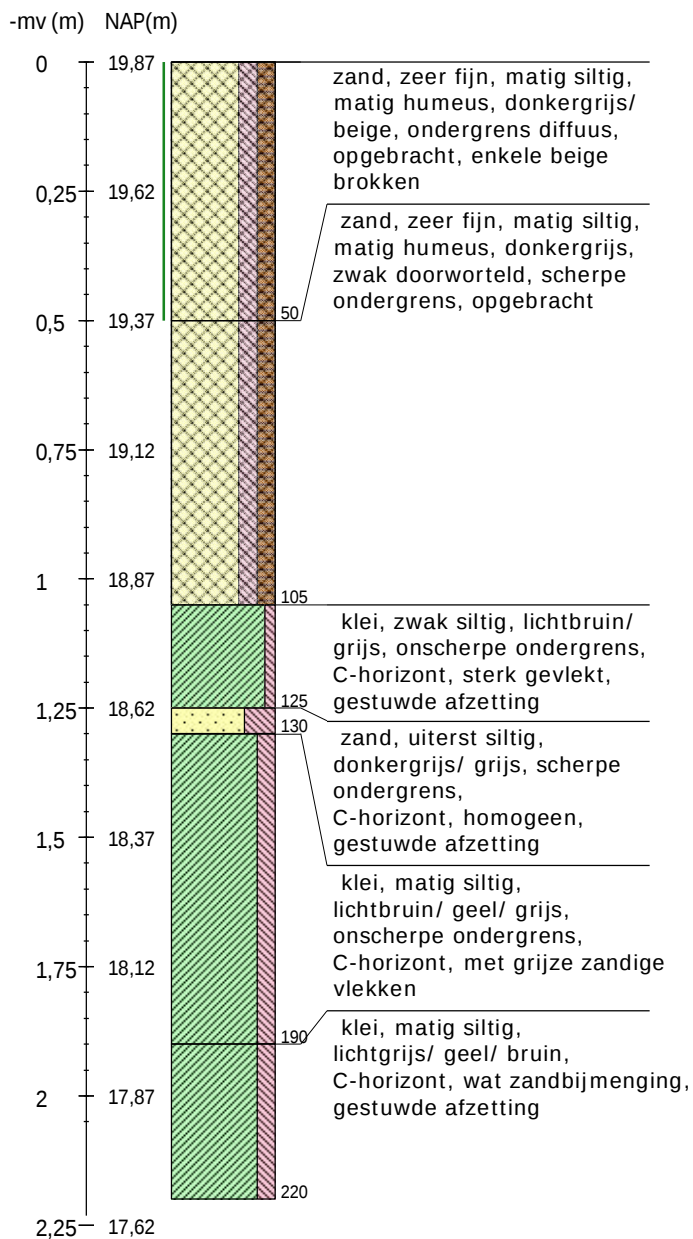
BIJLAGE 8 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

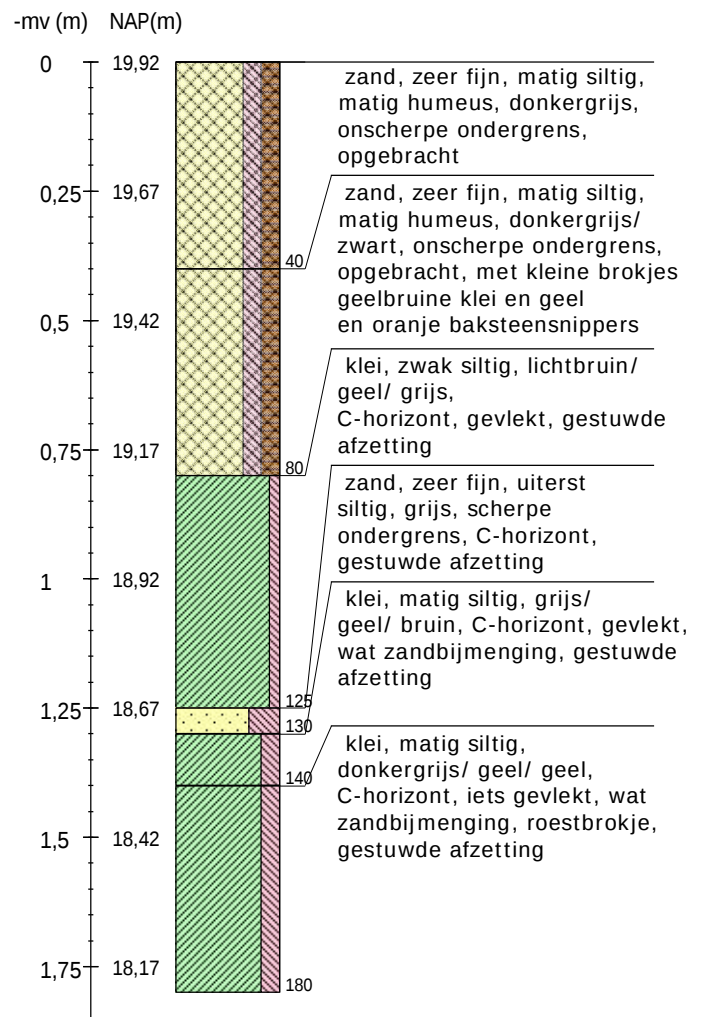
BIJLAGE 9 BOORSTATEN

VELDONDERZOEK

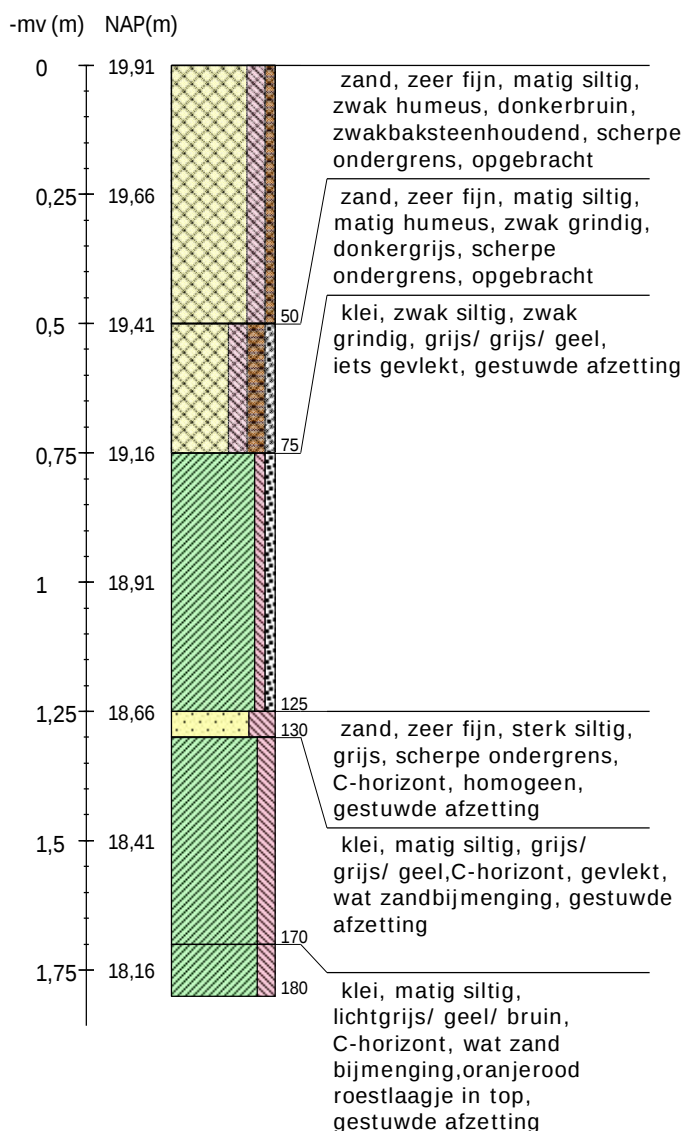
Boring 1 RD-coördinaten: 248700/488130

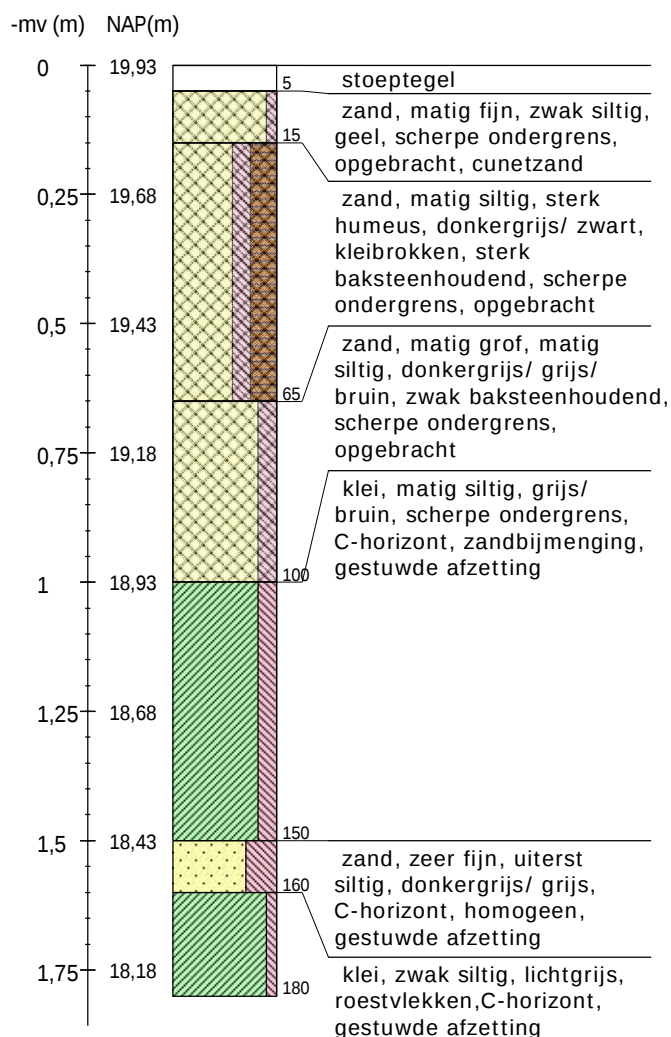
Boring 2 RD-coördinaten: 248701/488137

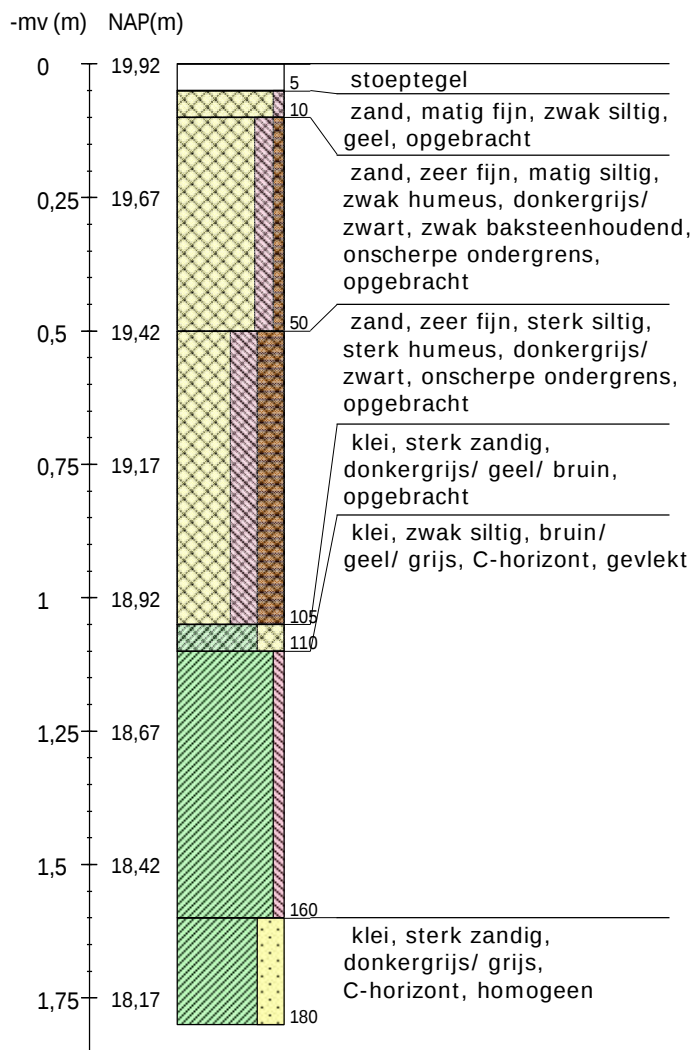
Boring 3 RD-coördinaten: 248707/488137

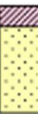
Boring 4 RD-coördinaten: 248712/488125

Boring 5 RD-coördinaten: 248694/488121

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand 	Veen 	Zandmediaan uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm	Boortype Edelmanboor Ø 7 cm Edelmanboor Ø 10 cm Edelmanboor Ø 12 cm Edelmanboor Ø 15 cm
Klei 	Grind 	Zandsortering goed gesorteerd D ₆₀ /D ₁₀ < 1,8 matig gesorteerd D ₆₀ /D ₁₀ 1,8 < 3 slecht gesorteerd D ₆₀ /D ₁₀ > 3	Guts Ø 2 cm Guts Ø 3 cm
Inclusies/archeologische indicatoren (resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat) weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%	Mechanische boor Ø 10 cm Mechanische boor Ø 12 cm Mechanische boor Ø 15 cm Mechanische boor Ø 20 cm	Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm	Grondwaterstand GHG GWG GLG
Leem 	Overige toevoegingen 	Kalkgehalte kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃	@ Boorstaten - www.boorstaten.nl

BIJLAGE 10

VERKLARENDE WOORDENLIJST

AMK-terreinen - De AMK (Archeologische Monumentenkaart) is een bestand van alle bekende, behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland. Op de kaart staan terreinen van archeologische, hoge archeologische en zeer hoge archeologische waarde (al dan niet wettelijk beschermd) aangegeven. De AMK wordt niet meer geactualiseerd.

ARCHIS3 - Archis3 (Archeologisch Informatiesysteem) is een databank waarin gegevens over archeologisch onderzoek, vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen.

Es – een es (enk, eng) is een areaal bouwland dat door meerdere grondgebruikers wordt gebruikt. Een es is ruimtelijk begrensd en als zodanig herkenbaar, maar de individuele percelen zijn niet gescheiden door duidelijk herkenbare grenzen.

Grape – middeleeuwse kookpot met een of twee oren en met voetjes.

Middeleeuwen - De Middeleeuwen duurden van 450 – 1500 na Chr. Over de periode vlak na het definitieve vertrek van de Romeinen uit Nederland is weinig bekend. Tot op heden zijn relatief weinig vindplaatsen uit deze periode aangetroffen. Er zijn sterke vermoedens dat resten uit deze periode voor een belangrijk deel onder de huidige oude stads- en dorpskernen en oude akkercomplexen liggen. Vanaf ongeveer de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is sprake van een min of meer centraal gezag. De maatschappij raakt gefeodaliseerd. In deze periode werd een begin gemaakt met de ontginning van veen, heide en bos.

Neolithicum - Het Neolithicum (5.300 – 2.000 voor Chr.) wordt gekenmerkt door een overschakeling van jagen/verzamelen naar landbouw en veeteelt. De mens ging zich op een min of meer vaste locatie vestigen. Aanvankelijk werd daarnaast nog gejaagd en verzameld, maar meer en meer werd de mens agrariër. Doordat men zich op een locatie kon vestigen, namen de materiële bezittingen sterk toe. Men bouwde boerderijen en andere constructies en creëerde voorwerpen van aardewerk en geslepen steen. De bevolking kon groeien en de samenlevingen werden complexer. Uit deze periode zijn hunebedden en grafvelden/-heuvels bekend.

Paleolithicum - Gedurende het Paleolithicum (300.000 – 8.800 voor Chr.) is Nederland wel bezocht door de mens (*Homo Sapiens* en *Homo Sapiens Neanderthalensis*) gedurende de warmere perioden. Sporen zijn echter schaars en vaak verstoord. De mens trok destijds als jager/verzamelaar rond in kleine groepen. Afhankelijk van het seizoen en aanwezige voedselbronnen werden steeds wisselende, tijdelijke kampementen bewoond.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) – De RCE is een onderdeel van het ministerie van OCW. Het voert wet- en regelgeving uit, ontwikkelt kennis en geeft advies over rijksmonumenten, landschap & omgeving, archeologie en roerend erfgoed.